

LUNDS
UNIVERSITET

Har friskolereformen påverkat kunskapsnivån i svenska skolor?

av

Gustav Svärdhagen

2017-05-24

Sammanfattning

Den här studien undersöker om friskolereformen påverkat svenska elevers kunskapsnivå. Friskolereformen infördes 1992 och innebar att kommunala skolor blev tvungna konkurrera med friskolor om eleverna. Detta har föranlett en diskussion kring om den ökade konkurrensen gett upphov till betygsinflation när skolor försöker framhäva sig genom att visa upp goda studieresultat. Antalet friskolor, och andelen elever i dessa har stadigt ökat sedan 90-talet så eventuella effekter borde vid det här laget kunna urskiljas. Jag undersöker friskolereformens effekt på kunskapsnivån utifrån aggregerade data på kommunnivå. Detta görs genom att undersöka om funnits ett samband mellan andelen elever i friskolor och gymnasieelevernas studieresultat. Jag finner inget stöd för att andelen elever i friskolor skulle haft en påverkan på gymnasiebetygen i Sveriges kommuner det senaste decenniet. Således kan den här studien inte ge något stöd vare sig för eller emot om friskolor är bra för eleverna. Jag finner heller inga belägg för att resultatet skulle bero på betygsinflation.

Nyckelord: Det fria skolvalet, betygsinflation, kunskapsnivå, friskolor.

Handledare: Martin Nordin
Nationalekonomiska institutionen

NEKH04

VT 2017

Innehållsförteckning

1	Introduktion.....	1
2	Tidigare forskning	3
3	Bakgrund	
3.1	Friskolereformen.....	5
3.2	Betygsinflation	8
4	Data	9
5	Empiriskt tillvägagångssätt	11
6	Resultat	14
7	Diskussion.....	17
8	Slutsats	18
	Referenser	20

1 Introduktion

Konsekvenserna av det fria skolvalet kan märkas av på ett flertal utfall, inte minst på kunskapsnivån hos eleverna. I den här studien kommer jag försöka ta reda på ifall andelen elever i friskola haft en märkbar effekt. Eftersom de svenska studieresultaten sedan 2000-talet ökat utan att motsvarande positiva resultat har kunnat observeras i PISA¹ resultaten (Wennström 2016, s. 4) finns det ett intresse i att undersöka ifall det funnits ett samband mellan reformen på 90-talet och svenska elevers kunskapsnivå.

Utifrån data på hur stor andel av Sveriges kommuners gymnasieelever som går i en friskola samt aggregerade data på betygspoäng för dessa kommer jag undersöka ifall andelen elever i friskolor haft en signifikant effekt på gymnasiebetygen de senaste tio åren. Avsaknaden av PISA resultaten i undersökningen är en begränsning men givet att kunskap även kan avspeglas i gymnasiebetygen är detta nödvändigtvis inte ett problem. Jag kommer i denna studie använda paneldata för att bättre kunna särskilja kunskapsskillnader vilka beror på friskoledeltagande från skillnader som istället kan bero på vilken kommun eleven går i samt om det skett andra förändringar vilka drabbat samtliga kommuner över tid. Under resterande delen av uppsatsen kommer termen ”kohort” användas när en viss årskull avses.

En positiv aspekt med ökade skolvalsmöjligheter är att elever i större utsträckning kan välja en skola som ”passar dem” bättre. Fler skolor på marknaden som konkurrerar om eleverna kan även bidra till större incitament för dels de gamla kommunala skolorna men även de nya skolorna att förbättra sig (Hsieh och Urquiola 2006, s. 1478). Möjligheterna till innovationer inom utbildningsväsendet i form av nya pedagogiska metoder och läromedel kan således tänkas öka i större grad när det finns friskolor (Böhlmark 2012, s. 3). Jämfört med om staten som ensam aktör har monopol på skolverksamheten. En positiv effekt av friskolor kan därmed komma att avspeglas på samtliga skolor genom en sammanlagd kunskapshöjning och inte bara som ett fenomen urskiljbart endast på friskolor (Böhlmark, 2012, s. 5).

Ökade möjligheter för elever att välja en skola kan däremot också vara förknippat med elevsortering. Ökad segregation kan bli en konsekvens av att elever med fördelaktiga förutsättningar så som högutbildade föräldrar, samt även lärare väljer bort den kommunala skolan. Detta blir en konsekvens av att elever sorterar in sig själva tack vare skolvalsmöjligheten. Då denne antas vara större ju fler skolor som finns tillgängliga för eleverna (Burgess m.fl. 2005, s. 18) blir detta fenomen mer framträdande i städer och områden som lockar friskolor. Klasser riskerar att bli alltmer homogena och generera negativa

¹ Programme for International Student Assessment.

så väl som positiva ”kamrateffekter”. Dessa uppstår i och med klasskamraternas påverkan på den enskilde elevens studieresultat och vilken typ av grupp denne hamnar i kommer avgöra ifall effekten blir en positiv eller negativ sådan. Föräldrar kan i sin tur också bidra till sådan sortering genom att välja skolor som enligt dem är ”bra” för eleven. Inte nödvändigtvis i termer av kvalitet på utbildning utan snarare vilka skolor som kan tänkas generera positiva kamrateffekter (Hsieh och Urquiola 2006, s. 1479). En mer homogen klass kan visserligen vara lättare att lära ut men det riskerar att bli på bekostnad av att lågpresterande elever missgynnas av att högpresterande elever väljer bort den kommunala skolan (Wondratschek m.fl. 2013, s. 11). Att skolorna tvingas konkurrera om elever kan även skapa incitament för skolor (både kommunala och privata) att locka elever med saker som datorer, resor mm (Stockholmdirekt 2015). Utifrån ett utbildningsperspektiv kan sådant tyckas mindre relevant och det blir dessutom kostsamt för skolorna.

Andra negativa konsekvenser kan komma ur att merparten av friskolor bedrivs som aktiebolag (Ekonomifakta 2016). Förutom att vara offentligt finansierade tillåts friskolor dessutom ta ut vinster² vilket kan leda till att beslut tas med kostnadsminimering i åtanke framför vad som är bäst för eleverna. Ett överhängande hot som också brukar associeras med friskolor är den allt högre risken för att skolan läggs ner. Elever måste således väga risken med att gå i friskola mot de potentiella fördelar skolan kan ge eleven. Risken att skolor är mer frikostiga med höga betyg i ett försök att framstå som framgångsrika är också ett problem, något som gjort det svårt att mäta ifall det faktiskt skett någon kunskapsökning i samband med att elever går i en friskola. En diskussion kring betygsinflation kommer tas upp i ett senare avsnitt.

I avsnitt 2 ges en kort beskrivning av tidigare studier som tittat på effekterna av friskolor. Avsnitt 3 ger en introduktion till friskolereformen och de institutionella förändringar som genomfördes i samband med denna. Här tas också betygsinflation upp tillsammans med varför det blivit ett problem. Avsnitt 4 behandlar datamaterial samt mått på variabler som använts tillsammans med deras fördelar och begränsningar och i avsnitt 5 beskrivs metoden och modellerna som använts i analysen. I avsnitt 6 redovisas resultatet tillsammans med tabeller och en diskussion av dessa sker i avsnitt 7. Avslutningsvis tas några slutsatser upp i avsnitt 8.

² Sverige är unikt i det här avseendet (Sydsvenskan 2016).

2 Tidigare forskning

Utifrån tidigare forskning framgår det att studier tittar både på effekterna av ökade skolvalsmöjligheter samt av hur många elever som väljer en friskola. Skolvalsmöjligheter kan här ses som ett något bredare mått vilket tar hänsyn till elevens möjlighet att välja en skola. Fler skolor i närområdet kommer innebära ökade valmöjligheter och detta kommer driva på eventuella konkurrens effekter. Effekten kan därmed bli märkbar på hela elevpopulationen och inte bara på de elever som går i en friskola. Samtidigt kan fler skolor innebära kortare pendlings tid för elever vilket kan komma att speglas i studieresultaten. Medan studier så som Wondratschek m.fl. (2013) använt sig av valmöjligheter kommer jag enbart titta på effekterna av att vissa elever valt en friskola. Ovan nämnda mekanismer kommer likväl fångas upp i mitt resultat och möjligheten att urskilja dessa är en fördel med studier vilka använder mått på valmöjlighet. Andra studier har valt att studera effekten av att lotta ut platser till eftertraktade skolor, se Cullen m.fl. (2003). På så sätt erhålls möjligheten att urskilja den effekt friskolor har på elever oavsett bakgrund eftersom en sådan undersökning med all sannolikhet kommer ha ett slumpmässigt urval.

Med huvudfokus på effekten av hur många elever som går i en friskola kommer jag jämföra mitt resultat med liknande studier. En sådan är Böhlmarks och Lindahls (2012) undersökning i vilken de hittar ett positivt samband mellan andelen elever i friskola och betygen på gymnasiet. Deras metod går däremot ut på att jämföra kommuner i vilka friskolereformen fick ett större genomslag med kommuner som knappt påverkades. Resultatet måste därmed tolkas som att kommuner med många friskolor påverkades positivt jämfört med kommuner där det knappt startades några friskolor.

Givet institutionella skillnader mellan länder kommer jag det inte försöka dra några kopplingar till studier som gjorts i andra länder så som Hsieh och Urquiola (2006), vilka analyserar effekterna av friskolor i Chile. Studier vilka påverkas av att friskolor bedriver s.k. ”cream skimming” dvs kan styra över vilka elever som blir antagna kommer överskatta effekten som andel elever i friskola har på betygen³. Kravet på friskolor i Sverige att vara öppna för alla är en fördel i det avseendet. Studier vilka undersöker effekterna av friskolor i Sverige behöver inte kontrollera för om friskolor huvudsakligen väljer högpresterande elever. Likväl är det fortfarande ett problem ifall friskolor på andra sätt kan påverka vilka elever som väljer en privat framför den kommunala skolan.

För Sveriges del framgår det av tidigare forskning att vissa positiva effekter har kunnat

³ Under förutsättningen att friskolor aktivt försöker välja ut högpresterande elever.

observeras men att detta främst beror på en konkurrens effekt vilken uppstår till följd av att samtliga skolor varit tvungna att förbättras. Effekterna verkar även avta om man tittar på resultat senare i elevens liv. Bergström och Sandström (2005) finner ett positivt samband mellan resultaten i kommunala skolor och andel elever i friskolor. Samtidigt pekar Böhlmarks och Lindahls (2007) undersökning på att ökningen av genomsnittselevens prestation som en följd av en ökad andel friskolor huvudsakligen beror på en konkurrens effekt. I den här studien kommer jag inte försöka urskilja en sådan effekt så resultatet måste tolkas som en total effekt. Både en direkt effekt av att vissa elever väljer friskolor samt en indirekt effekt som uppstår när elever får ökade möjligheter att välja skola.

En resultatförbättring behöver dock inte innebära en allmän kunskapsförbättring. Det är möjligt att de förbättrade resultaten endast kan observeras i vissa ämnen medan andra snarare påverkas negativt. En sådan möjlighet får stöd från Ahlins studie (2003), i vilken hon påvisar positiva resultat i matematik som en följd av ökad konkurrens mellan skolor men att resultaten i svenska och engelska blivit sämre.

Att effekten avtar på längre sikt är något som Wondratschek m.fl. (2013) kommer fram till genom att undersöka effekterna av ökade valmöjligheter både på kort och lång sikt tack vare tillgången på datamaterial för elever flera år efter att de avslutat grundskolan. De finner att det endast existerar små positiva effekter på kort sikt men som sedan försvinner om man tittar på elevers senare prestationer på universitetet och i arbetslivet. Detta resultat överensstämmer dock inte med den tidigare studien gjord av Böhlmark och Lindahl (2012) då de ser positiva resultat även på längre sikt. Vad man måste komma ihåg är att medan den förra studien mäter faktiskt friskoledeltagande utgår den andra från ökade möjligheter till att välja skola. Detta har sannolikt påverkar resultatet i de båda studierna.

Fördelen med undersökningar (så som min egen) vilka gjorts på senare tid är att dessa har större chans att fånga den fulla effekten av friskolereformen. Friskolor har nu hunnit etablera sig runtom i landet och vad detta inneburit för elevers kunskapsnivå hade inte varit möjligt att fullt undersöka för 10–15 år sedan. I egenskap av att kunna använda nyare data på elevers studieresultat kan den här undersökningen därför bidra till tidigare forskning.

3 Bakgrund

3.1 Friskolereformen

Friskolereformen som genomfördes 1992 utgjorde endast en del av den omfattande decentralisering som skedde under 90-talet där huvudansvaret över grundskolan flyttades från staten till kommunerna. Statens roll sedan dess har bestått i att sätta upp mål och riktlinjer medan genomförandet av dessa lämnats åt kommunerna (Proposition 1990/91:18).

Finansiering av grundskolan blev således ett kommunalt hellre än ett statligt ansvar.

Friskolereformen möjliggjorde för elever att välja en annan skola än den som de annars skulle blivit tilldelade enligt den tidigare s.k. ”närhetsprincipen”. Elever fick även möjligheten att välja en skola utanför den egna hemkommunen. Det senare innebär ett möjligt problem för den här studien, se avsnitt 4.

Politiskt hade oppositionen, och då främst moderaterna till den sittande socialdemokratiska regeringen sedan en tid tillbaka förespråkade friskolor med valfrihet och positiva effekter av ökad konkurrens i åtanke. Den dåvarande regeringen med socialdemokratisk ledning var inte lika positivt inställd till en sådan förändring men likväl kom även de att ställa sig mer positiva till möjligheten för elever att själva välja skola. Vad som dock har skiljde de båda partierna ligger i motiveringen till varför det skulle vara önskvärt med en sådan reform. Medan den högerstyrda sidan valde att framhäva effekterna av en fri marknad och valfrihet var den mer vänsterstyrda sidan snarare mer positivt inställd till möjligheten för en mer lokalt styrd skola med mer variation inom pedagogik och ämnen. Att underlätta för mer ”nischade” skolor blev således en förhoppning i samband med friskolereformen (Wondratschek m.fl. 2013, s. 8). Det faktum att friskolorna till stor del liknar de kommunala skolorna (SNS 2012, s. 2) visar att denna mekanism inte är trolig. Att utvärdera friskolereformen blir därmed lättare utifrån de mål som Moderaterna hade.

Utöver de kommunala skolorna hade det innan friskolereformen existerat enbart ett fåtal friskolor. Dessa hade i huvudsak varit finansierade med privata medel och lockade främst den mer välbärgade delen av befolkningen samt barn med speciella behov. Dessa skolor utgjorde till skillnad från de nuvarande friskolorna inte någon konkurrens gentemot de kommunala skolorna eftersom deras finansiering var oberoende av antalet elever (Böhlmark och Lindahl 2012, s. 8).

I samband med friskolereformen infördes skolpeng vilket innebar att varje elev fick med sig, en av kommunen bestämd summa till den valda skolan. Detta finansieringssystem innebär att om fler elever väljer bort den kommunala skolan påverkas denne genom att mindre

resurser erhålls som kan gå till lärare, läromedel mm. Den kommunala skolans intäkter minskar således med den summan en elev tar med sig till en friskola om denne väljer en sådan framför den kommunala (Böhlmark och Lindahl 2012, s. 8).

Det avgörande beslutet kring huruvida en huvudman ska få starta en friskola ligger hos skolinspektionen och denne kan även dra in rätten bedriva verksamheten ifall allvarliga brister uppmärksammas (Skolinspektionen 2015). Efter skollagen som infördes 2011 har även friskolor varit tvungna att följa samma läroplan som kommunala skolor (gymnasium 2017). Även om kommunerna inte kan vägra finansiering till en friskola som har blivit godkänd kan dessa likväl framföra huruvida de anser att friskolan kan tänkas hota den kommunala skolverksamheten (Bergström 2005, s. 356). Kommunens uttalade åsikt rörande friskolor kan få märkbara konsekvenser om friskolor i större utsträckning väljer att starta i kommuner vilka är mer positivt inställda till privatisering. Kommuner med höger-styre tenderar exempelvis att ha en större andel elever i friskolor (Bergström 2005, s. 373). Detta kan också vara ett resultat av att det finns en större efterfråga på friskolor i borgerligt styrda kommuner⁴.

Friskolor har inte rätt att ta ut några avgifter och ska vara öppna för alla. Således undviks problemet med att friskolor medvetet väljer ut vilka de tror är de bästa eleverna och inte släpper in lågpresterande elever. Givetvis kan friskolorna fortfarande styra över det geografiska läget och därmed välja områden där det är större chans att locka högpresterande elever och därmed indirekt välja ut högpresterande elever men likväl måste skolan stå öppen för alla sökande. I fall av platsbrist kan skolan tillämpa ett par principer enligt vilka vissa elever får förtur gentemot andra. De elever som bor i närliggande område kan få förtur gentemot de som bor längre ifrån, elever med syskon på friskolan har förtur och vid platsbrist kan skolan även utgå från ett kösystem (Friskola 2013).

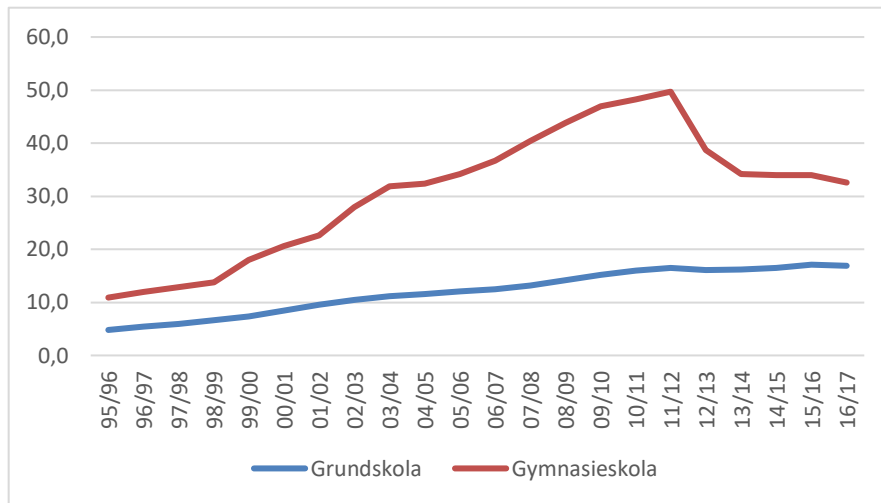
Antalet friskolor under de tidiga åren efter reformen låg fortfarande på en låg nivå och dessa bestod i huvudsak av skolor med religiös eller specialpedagogisk inriktning samt föräldrakooperativ och drevs i huvudsak i ideellt syfte (Böhlmark och Lindahl 2012, s. 9) Under de senaste åren har friskolor som drivs som aktiebolag dock blivit den överrepresenterade friskoleformen (ekonomifakta 2016). Mätt läsåret 2013/2104 utgjorde dessa 86 procent av samtliga fristående gymnasieskolor och 60 procent av grundskolorna (Edmark 2015, s. 72).

Sedan slutet på 90-talet har antalet friskolor ökat markant och runt 2012 var nästan 50

⁴ Under förutsättningen att kommuner med borgerligt styre har fler elever med högutbildade föräldrar och att dessa i större utsträckning tenderar att välja friskolor.

procent av Sveriges gymnasieskolor friskolor. Lägre siffror observeras för grundskolor som ”bara” har nått en andel på 17 procent 2015, se figur 1.

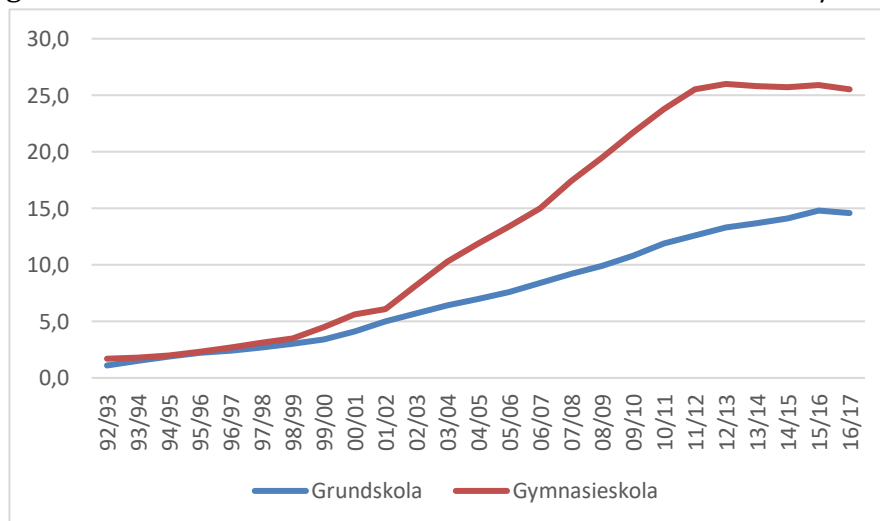
Figur 1. Andel friskolor av totalt antal skolor läsåret 95/96–16/17

Källa: Bearbetad data från skolverket

I samband med att andelen friskolor nådde sin höjdpunkt verkar även andelen elever i friskola också ha nått en höjdpunkt runt denna period, om endast för gymnasieelever, se figur 2. Efter läsåret 2011/2012 tycks sedan denna andel förbli oförändrad runt 25 procent. För elever i grundskolan observeras återigen lägre siffror.

Figur 2. Andel elever i friskola av totalt antal elever läsåret 92/93–16/17

Källa: Bearbetad data från skolverket

Andelen elever i friskola har också varierat i stor grad mellan de olika kommunerna. Utifrån mitt datamaterial över elever i friskola framgår det att friskolorna inte är jämnt fördelade över de 290 kommunerna utan att vissa kommuner i större utsträckning måste ha dragit till sig fler friskolor.

3.2 Betygsinflation

Konsekvenserna av betygsinflation har redan översiktligt nämnts men jag kommer här försöka ge en något mer omfattande redogörelse för varför det från början blivit ett problem i svenska skolor. Genom att skolor gets incitament att sätta höga betyg som ett sätt att signalera framgång riskerar detta att underminera bedömningssystemet, vilket gör betyg olämpliga att studera för att mäta elevers kunskapsnivå. Det hjälper heller inte att begränsa datamaterialet till ämnen vilka bedöms med nationella prov ”Eftersom både rättningen av de nationella proven och betygen i dessa ämnen kan påverkas av skolkonkurrens” (Vlachor 2010, s. 47). Problemet ligger delvis i att betygsättningen helt lämnas åt lärarna⁵ (Wikström & Wikström 2005, s. 310). Bristen på en utomstående bedömare som utgår från en objektiv standard är något som sannolikt bidragit till svårigheten att mäta kunskap i svenska skolor.

Problemet med det svenska skolsystemet och vad som gett upphov till att betygsinflation blivit ett problem från första början kan spåras tillbaka till de omfattande reformer som gjordes på 80/90-talet rörande skolan och dess styrning. Utöver att lärarna gavs större utrymme att själva bestämma elevernas betyg tar Johan Wennström i sin studie (Wennström 2016) upp ytterligare två faktorer som bidragit till betygsinflation och som är kopplade till de svenska institutionerna samt den nationella läroplanen.

Ifall företag ges utrymme att fritt verka på en marknad utan övervakning är chansen stor att dessa väljer att maximera den egna nyttan framför samhällsnyttan. En sådan situation uppstår ifall det enskilda företaget inte anser sig ha råd att göra något annat än att maximera den egna nyttan. Ifall konkurrenterna fattar beslut vilka gagnar deras egenintresse lämnas det enskilda företaget inget annat val än att också göra det (Wennström 2016, s. 15). Ett sådant här ”fångarnas dilemma” scenario går att applicera på Sverige ifall friskolor känner att de måste ge höga betyg i ett försök att locka fler elever. Givet att konkurrenterna gör det kommer den enskilda skolan inte ha råd att inte göra det.

Fungerande institutioner spelar här en avgörande roll ifall målet är att företag, eller

⁵ Ett för Sverige unikt fenomen.

skolorna ska fatta kollektivt nyttomaximerande beslut och i Sveriges fall förhindra betygsinflation. För samtidigt som Sverige öppnade upp för friskolor att etablera sig på marknaden infördes ett nytt övervakande organ där staten tidigare haft ansvaret för skolorna. Skolverkets huvudfunktion var dock begränsad till att observera och utvärdera snarare än att reglera skolorna vilket innebar att skolorna i praktiken mer eller mindre fick styra sig själva (Wennström 2016, s. 17). Under förutsättningen att skolor först och främst ska verka för att maximera samhällsnyttan i kombination med att friskolor tillåts drivas som företag samt brist på reglering är ovanstående scenario knappast optimalt.

Den andra punkten är inte direkt kopplad till betygsinflation utan är snarare något som bidragit till svårigheten mäta kunskap i svenska skolor, och som sannolikt bidragit till de sjunkande PISA resultaten. I samband med att kommunerna gavs större utrymme att själva bestämma över skolorna fick dessa även större tolkningsutrymme av läroplanen. Därmed blev det upp till varje kommun, och till och med skolorna själva att besluta om hur mycket man skulle fokusera på ”traditionell kunskap” i kontrast till vad som enligt den nya läroplanen skulle räknas som kunskap. Den nya förklaringen av kunskapsbegreppet betonade elevens uppfattning av världen snarare än att vara något utomstående som kan nås oberoende av eleven i fråga (Wennström 2016, s. 19, 20). Detta epistemologiska skift i kombination med att bedömningen av betyg samt tolkningen av läroplanen lämnats åt skolorna gör en objektiv bedömning av kunskap avsevärt svårare.

Svårigheten att mäta elevers kunskapsnivå i kombination med risken för att skolor ger elever bra betyg för att främja egenintresset, i det här fallet skolans möjlighet att attrahera fler elever skapar problematik för studier vilka försöker utvärdera skolreformer. Inte minst det fria skolvalet. För fortsatta undersökningar skull hade det som stöd för dessa behövts mer forskning kring mått vilka ger en representativ bild av svenska elevers kunskapsnivå för att förse studier så som den här med mer tillförlitligt datamaterial.

4 Data

För att skatta huruvida andelen elever i friskola har haft en effekt på kunskapsnivån i Sveriges kommuner under de senaste 10 åren måste man först välja lämpliga mått på beroende samt förklarande variabel. För att mäta kunskapsnivån använder jag genomsnittliga betygspoäng (alla ämnen) för samtliga gymnasieelever i Sveriges 290 kommuner. Data på detta finns tillgängligt på skolverkets databas *Jämförelsetal*. Här finns också tillgänglig data på andel folkbokförda elever i friskola för respektive kommun. Eftersom jag använder paneldata har jag även möjlighet att inkludera kohorternas tidigare meriter. För att kontrollera för tidigare kunskaper lägger jag till en variabel för betyg i grundskolan, också tillgängliga på skolverkets databas. Dessa är mätta som kohortens genomsnittliga meritvärde (alla ämnen) för årskurs 9. Sammanfattande statistik med medelvärde, standardavvikelse samt minsta och högsta värde på dessa mått redovisas nedan.

Tabell 1. Sammanfattande statistik

Parametrar	Obs.	Medelv.	St.avv.	Min	Max
Andel elever i friskola	2061	15,05088	10,29455	0	63,9
Betygspoäng	1954	13,69596	1,510563	0	17,8
Meritvärde	2061	204,4179	10,56874	155,2	257

Variablerna är för perioden 2007–2015, 2016 utelämnas på grund av brist på observationer. Eftersom data på gymnasiebetyg saknas för en del kommuner under vissa år kommer min analys göras med obalanserat datamaterial.

Att låta datamaterialet sträcka sig från 2007 till 2015 beror främst på när det funnits tillgängligt datamaterial. Data från tidigare år saknas i större utsträckning ifall man inkluderar observationer från längre tillbaka i tiden och 9 år borde vara tillräckligt för att kunna skatta eventuella effekter. Det är även fördelaktigt att kunna studera en senare tidsperiod eftersom det i större grad möjliggör skattningar av effekter vilka blir märkbara först efter en längre tidsperiod. Problemet med studier vilka gjorts strax efter friskolereformen är att det ofta tar lång tid för omfattande reformer att få märkbara effekter, något jag i min undersökning hoppas undvika.

Nackdelen blir att det inte kommer kunna gå att testa för eventuella betygstrender som existerar i kommunerna innan reformen infördes. Ifall det redan funnits nedåt- eller uppåtgående trender i betygen innan reformen infördes som kommit att påverka studieresultaten från 2007 är detta ett potentiellt problem för den här studien. Tidigare effekter som uppstod med införandet av konkurrens på skolmarknaden kommer inte heller kunna fångas i den här undersökningen (Wondratschek m.fl. 2013, s. 6).

Den uppenbara nackdelen med att låta betyg spegla elevers kunskapsnivå är måttets känslighet för eventuell betygsinflation. Övriga mått på elevers kunskap skulle kunna vara antingen enbart ämnen vilka bedöms med nationella prov. Fördelen blir att risken för att resultatet påverkas av betygsinflation blir mindre om man enbart tittar på ämnen med mindre utrymmer för lärarens subjektiva bedömningar⁶ (Böhlmark 2015, s. 522,23). Nackdelen blir att de ämnena endast utgör en del av en större mängd ämnen. Genom att exkludera dessa riskerar man att missa potentiella kunskapsförändringar som kan avspegla sig i de ämnena. Högskoleprovet är en annan möjlig källa till mätbar kunskap och där betygsinflation inte borde vara något problem tack vare utomstående rättning utifrån en redan bestämd mall.

Ett annat problem är kopplat till att elever får välja en skola utanför hemkommunen. Samtliga data över andel elever i friskola är mätt som andel folkbokförda elever i avsedd kommun, oavsett om skolan är belägen i hemkommunen eller i en annan kommun. Likväl mäts betyg i den kommun i vilken eleven gått i skola. Således blir skattningen fel i bemärkelsen att gymnasiebetygen mäts i den kommun skolan är belägen i men beror på en variabel som inkluderar elever från andra kommuner. Andelen elever i friskola måste därmed tolkas som en proxy, vilken är korrelerad med hur många elever som går i en friskola i just den kommunen⁷.

Data för hela kommunen kommer leda till att resultatet oskiljaktigt kommer inkludera både effekter vilka uppstått som en följd av elevsortering (kamrateffekter) samt från att skolorna blivit mer eller mindre produktiva (Hsieh och Urquiola 2006, s. 1485). Resultatet måste därmed tolkas som en total effekt. Eftersom jag är intresserad av hur betygen i den genomsnittliga kommunen påverkats av det fria skolvalet hellre än i Sverige måste alla kommuner ges lika stor vikt i analysen (Böhlmark 2012, s. 519).

⁶ Problemet kvarstår dock ifall rättningen av nationella prov också sker utifrån subjektiva bedömningar, se avsnitt 3.2.

⁷ Graden av korrelation beror på i vilken utsträckning elever väljer en skola utanför hemkommunen. Om elever tenderar att välja en skola inom hemkommunen blir korrelationen högre.

5 Empiriskt tillvägagångssätt

I den här undersökningen kommer jag genomföra 4 regressioner där jag stegvis lägger till fler kontroller för att kunna jämföra resultaten av skattningen på andel elever i friskola. Andel elever i friskola benämns i samtliga modeller som X . De nedsänkta bokstäverna symboliserar vilken kommun som avses (i) samt vilket år denne observeras (t). Genomsnittliga betygspoäng på gymnasiet betecknas med Y och ε är en felterm. För att få reda på den eventuella effekt andelen elever i friskola haft på betygen skattar jag β_1 . Denne blir ett mått på hur mycket genomsnittsbetygen ändras i en kommun om andelen elever i friskola ökar med en enhet, i det här fallet en procent. β_1 är således av huvudintresse i samtliga skattningar medan β_0 enbart är ett intercept och någon vidare tolkning av denne kommer inte göras. För att ta hänsyn till att varje kohort började gymnasiet, samt fick sina meritvärden i grundskolan tre år innan betygen mättes på gymnasienivå laggas båda andel elever i friskola samt meritvärde med 3 år.

Första regressionen görs med minsta kvadratmetoden (OLS) och skattas enligt följande modell:

$$(1) \quad Y_{it} = \beta_0 + \beta_1 X_{it-3} + \varepsilon_{it}$$

Att kommunerna på 90-talet fick större utrymme att styra över skolan skapar en del problem med att använda data på kommunnivå eftersom det öppnar upp för skillnader i betyg mellan kommuner, vilket kan påverka antalet friskolor. Ifall friskolor valde att starta i kommuner där skolresultaten redan var höga överskattas resultatet på samma sätt som det underskattas ifall betygen generellt är lägre i de kommunerna (Wondratschek m.fl. 2013, s. 21). Genom att inkludera fixa effekter i min modell undviks sådan felskattning. I resterande modeller konstanthåller jag kommunspecifika egenskaper, θ_i som inte förändrats under den observerade tidsperioden. β_1 kommer skatta inom-variationen i andel elever i friskola, eller inom-kommun effekter. Generellt för paneldata är att om observationerna inte kan beskrivas som ett slumpmässigt urval från en given population bör man använda fixa hellre än slumpmässiga effekter (Dougherty 2011, s. 527). I den här undersökningen vill jag däremot kontrollera för fixa effekter så därav utesluts automatiskt möjligheten att använda slumpmässiga effekter. I modell 2 skattar jag föregående modell med fixa effekter:

$$(2) \quad Y_{it} = \beta_0 + \beta_1 X_{it-3} + \theta_i + \varepsilon_{it}$$

Med data på gymnasiebetyg måste man även komma ihåg att kontrollera för ändringen i betygsskalan i och med läroplanen som infördes 2011 (Gy 11). För dessa kohorter ändrades den gamla betygssättningen från G, VG och MVG till ett bokstavsbaserat betygssystem som sträcker sig från A till E. Även om ändringen i sig inte orsakar några mätproblem (snittbetyg för avgångselever 2014 och 2015 är tillgängliga för de flesta kommuner) är detta en förändring som kan påverka resultatet. Problematiken ligger i att ett A ska motsvara vad som tidigare var ett MVG, båda betygen ger 20 poäng. När snittbetyget sedan beräknas tas således inte det faktum att det är svårare att få ett A med i beräkningen. Lägre betyg i kommuner med högre andel elever i friskola 2014–2015 kan således bero på att elever i den kommunen fick lägre betyg, inte på grund av att fler gick i en friskola utan på grund av att dessa elever hade svårare att få det högsta betyget.

För att skatta tidsspecifika effekter kommer en dummyvariabel för varje år läggas till i modell 3. Dessa benämns som δ_t och ska tolkas som skillnader vilka beror på tid gentemot basåret (2015). De blir ”extra intercept” i modellen. Genom att inkludera en variabel som fångar upp tidsspecifika effekter kommer förändringen i betygssystemet fångas upp och riskerar därmed inte att felskatta resultatet⁸. Problemet med att det finns tidsspecifika faktorer som kan påverka skattningen kvarstår dock ifall dessa skiljer sig åt mellan kommuner. För även om förändringar i snittbetygen som beror på tid i samtliga kommuner fångas upp av dummy variablerna kan det ha skett saker i enskilda kommuner som inte kommer fångas upp och därmed leda till en felskattning. Ett exempel på en sådan felskattning skulle kunna vara att en omfattande inflyttning av högutbildade föräldrar ökar efterfrågan på friskolor och därmed leda till en överskattning ifall även betygen blir högre i den kommunen (Böhlmark och Lindahl 2012, s. 17) Modell 3 skattas enligt:

$$(3) \quad Y_{it} = \beta_0 + \beta_1 X_{it-3} + \theta_i + \delta_t + \varepsilon_{it}$$

I den sista regressionen kontrollerar jag även för tidigare kunskaper. Detta görs genom att en variabel för genomsnittligt meritvärde på högstadiet (γ_{it}) läggs till. Övriga elevspecifika egenskaper som också kan påverka betygen kontrolleras då också för. Exempel på sådana kan vara intelligens, motivation mm vilka kan komma att påverka studieresultaten senare i elevens liv (Ahlin 2003, s. 3, 8). Modellen skattas enligt:

⁸ Givet att både friskolor och kommunala på liknande sätt påverkades av den nya läroplanen. Detta borde inte vara ett problem då friskolor 2011 blev tvungna att följa den nationella läroplanen.

$$(4) \quad Y_{it} = \beta_0 + \beta_1 X_{it-3} + \theta_i + \delta_t + \beta_2 \gamma_{it-3} + \varepsilon_{it}.$$

β_2 ska tolkas som hur mycket snittbetygen ändras när meritpoängen ändras med en enhet.

Skattningen kommer också variera beroende på ifall det finns selektion. Exempel på selektivt urval är ifall friskolor i högre utsträckning lockar högpresterande elever. Data på kommunnivå är visserligen mindre känslig för sådan variation jämfört med data på individnivå men det kan ändå påverka resultatet. Ifall högpresterande elever jämfört med lågpresterande tenderar att välja friskolor i vissa kommuner det kommer leda till en överskattning.

I den här undersökningen görs heller ingen särskiljning mellan kommunala och friskolor vilket förhindrar möjlig felskattning från att en viss skolform övervägande består av hög- eller lågpresterande elever (Ahlin 2003, s. 3). Den skattade effekten av elever i friskolor måste således tolkas som den totala effekt andel elever i friskola haft på både kommunala skolor och friskolor.

Slutligen måste man även kontrollera för betygsinflation. Att urskilja en ren kunskapsförändring är nödvändigt ifall man vill få en fullständig bild av friskolors effekt på betygen. Även om jag inte kommer att kunna göra en sådan urskiljning i den här undersökningen kommer jag utifrån de skattade dummyvariablerna kunna få en föräning om resultatet påverkats av betygsinflation. Ifall dessa indikerar en uppåtgående trend i betygen som beror på tid är det troligt att så är fallet. Robusta standardfel inkluderas i samtliga modeller för att kontrollera för heteroskedasticitet.

6 Resultat

I tabell 2 redovisas samtliga resultat när jag skattar betygen med hjälp av andel elever i friskola. Då den första modellen inte innehåller några kontroller för kommun och tid kommer det inte gå att avgöra ifall dessa påverkar resultatet. Risker för felskattning är således höga och eftersom det inte går att avgöra i vilken riktning denne går måste resultatet tolkas med stor försiktighet. Resultatet visar att andelen elever i friskola inte haft en signifikant effekt på betygen.

I modell 2 kontrollerar jag för kommunspecifika effekter. Här påverkas inte resultatet av kommunspecifika skillnader och skattningen blir på så sätt mer exakt. Återigen verkar inte det inte finnas någon signifikant effekt.

Först i den tredje modellen observerar jag en signifikant effekt⁹. Då jag kontrollerar för tidspecifika effekter ser man att en ökning med andel elever i friskola med 10% leder till en ökning av den genomsnittliga betygspoängen i en kommun med 0,18. Skattningen är signifikant på 10%-nivån.

Under vissa år har betygen varit högre medan dessa varit lägre andra år. Dessa skillnader beror på tidsspecifika effekter vilka har påverkat samtliga kommuner och deras exakta karaktär kan inte urskiljas i den här analysen¹⁰. Något märkligt är skillnaden mellan år 2013 och 2014 då dessa kohorter blev betygsatta utifrån två helt olika system där det senare borde haft en mer negativ effekt på betygen i förhållande till det första. Detta beror inte bara på den ökade svårighetsgrad vilken nu är förknippad med det högsta betyget. Introducerandet av ett nytt betygssystem borde göra lärare mindre frikostiga med höga betyg. Först och främst måste lärarna bekanta sig med det nya systemet men även eleverna måste lära sig vad som krävs av dem för att uppnå de nya betygen. Sådana förändringar tar sannolikt tid och borde ha en negativ påverkan på betygen, i alla fall under de första åren. Trots detta kan man observera ett högre värde på dummy variabeln för 2014 gentemot 2013.

Det är i modell 4 som den här undersökningens huvudsakliga resultat framgår. Förutom att kontrollera för kommun och tid inkluderar jag nu även kontrollvariabeln som ska fånga tidiga kunskaper och färdigheter. I denna modell finner jag ingen signifikant effekt av andelen elever i friskola. Effekten av tidigare betyg är signifikant på 5%-nivån.

För att kontrollera för betygssystemet som infördes 2011 skattar jag även modell 4 men utelämnar datamaterialet för 2014 och 2015 med 2013 som basår, se modell 5. Skattningen är fortfarande inte signifikant så jag kan utesluta att detta beror på att de senare kohorterna bedömdes enligt ett annat betygssystem.

Utifrån de skillnader i betygspoäng som skattats i den här undersökningen tycks det som att betygsinflation inte har påverkat resultatet. Genom att observera de skattade dummyvariablerna i modell 4 över tid (se figur 3) går det inte att urskilja någon nationell betygstrend vilken skulle vara en indikator på att betygen blivit högre samtidigt som PISA resultaten blivit sämre¹¹. Istället observerar man små negativa skillnader mellan de olika åren

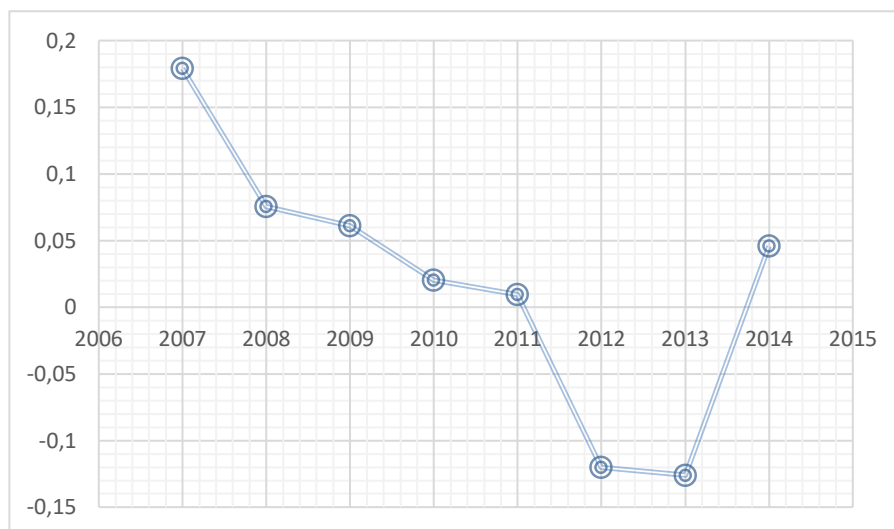
⁹ Från och med modell 3 har även standardfelen ökat vilket innebär att modellerna vilka inkluderar dummyvariabler i snitt ger en mindre exakt skattning.

¹⁰ Skillnaderna kan också ha berott på kohorteffekter.

¹¹ Dock är det fortfarande möjligt att betygsinflation påverkat betygen i ett visst antal kommuner med få friskolor. Något som iså fall leder till en underskattning. Samtidigt stödjer det faktum att det inte verkar ha funnits en generell betygsinflation att det inte heller skulle råda i vissa kommuner.

och även om en mindre ökning kan urskiljas mellan 2013 och 2014 är denna enskilda förändring inte skäl nog för att anta betygsinflation.

Figur 3. Diagram över skillnader i betygspoäng för samtliga år gentemot 2015

Tabell 2. Regressionsresultat

Beroende variabel: Betygspoäng	OLS		Fixa effekter		
	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4	Modell 5
Andel elever i friskola	-0.00138 (0.00272)	0.00848 (0.00911)	0.0179* (0.0108)	0.0166 (0.0105)	-0.00147 (0.00551)
Meritvärde				0.0116** (0.00571)	0.00921 (0.00583)
2007			0.180** (0.0796)	0.179** (0.0779)	0.121 (0.0751)
2008			0.0658 (0.0940)	0.0753 (0.0940)	0.0384 (0.0840)
2009			0.0491 (0.0942)	0.0610 (0.0942)	0.0468 (0.0877)
2010			0.0123 (0.0758)	0.0204 (0.0734)	0.0398 (0.0543)
2011			0.0130 (0.0783)	0.00953 (0.0779)	0.0650 (0.0484)
2012			-0.121 (0.0861)	-0.120 (0.0849)	-0.0255 (0.0414)
2013			-0.141 (0.101)	-0.126 (0.0963)	-
2014			0.0498 (0.0436)	0.0475 (0.0438)	
2015			-	-	
Konstant	13.57*** (0.135)	13.57*** (0.135)	13.42*** (0.153)	11.05*** (1.218)	11.77*** (1.186)
Inkludera tidigare kunskaper	Nej	Nej	Nej	Ja	Ja
Inkludera dummyvariabler	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja
Observationer	1954	1954	1954	1954	1488
Antal kommuner	248	248	248	248	225
R ²	0.002	0.002	0.011	0.016	0.011

Robusta standardfel i parenteser. Signifikansnivåer: *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

7 Diskussion

För att förankra i tidigare forskning tycks inte resultatet stämma överens med de små, men likväl signifikanta positiva effekter som har observerats av ökad konkurrens och fler elever i friskolor. Skillnader i data och är sannolikt en av huvudorsakerna till detta. Mått på friskoledeltagande samt studerad tidsperiod kommer påverka resultatet (Böhlmark 2007, s. 33) och ifall dessa skiljer sig är olika resultat att förvänta sig.

Likväl är det möjligt att fler observationer hade kunnat leda till ett annorlunda resultat vilket i större grad överensstämmer med andra studier¹². Ett positivt samband hade dock behövt undersökas närmare för att kontrollera för betygsinflation, även om studier så som Böhlmark och Lindahl (2012) inte finner några belegg för att denna externa effekt skulle påverka deras positiva resultat. En viss mån av stöd kan dock hittas utifrån resultatet i Wondratschek m.fl. (2013) då deras studie visar att effekterna av ökade skolvalsmöjligheter försvinner redan efter grundskolan. Det är möjligt att gymnasiebetygen från början inte kunde fånga effekten av att vissa elever gick i en friskola.

Slutligen måste även möjligheten att den förklarande variabeln är endogent bestämd i modellen tas i beaktande. Ifall andelen elever i friskola beror på betygspoängen, exempelvis om högre gymnasiebetyg leder till antingen fler eller färre elever i friskola uppstår ett s.k. omvänt kausalitetsproblem där riktningen på effekten blir den omvända. Det blir även fel ifall det finns variabler som både påverkar både den förklarande och den beroende variabeln men som inte tagits med i modellen, exempelvis föräldrars utbildning ifall barn till dessa tenderar att i större utsträckning gå i en friskola och ha bättre betyg. Detta kontrolleras visserligen för genom användandet av kontrollvariabeln för grundskolan men det går inte att med säkerhet säga att risken inte finns där. Det sista som kan bidra till en felskattning är ifall den förklarande variabeln är drabbad av allvarliga mätfel, vilket tenderar att leda till en underskattning. Tills det är avgjort huruvida modellen innehåller en defekt variabel, eller lämpligt instrument för andel elever i friskola har identifierats kvarstår därmed risken att effekten är felskattad.

¹² Givet att min modell är konsistent och att andra studier gjort en mer exakt skattning.

8 Slutsats

Jag har i den här undersökningen försökt förklara skillnaderna i kunskapsnivå det senaste decenniet med andelen elever som gått i friskola på gymnasienivå. Detta har gjorts genom att skatta de genomsnittliga gymnasiala betygspoängerna för elever både i friskolor och kommunala skolor med andel elever i friskola för Sveriges samtliga kommuner. I min analys har jag använt mig utav paneldata med fixa effekter. Utifrån resultaten är det inte troligt att min undersökning i allt för stor utsträckning påverkats av betygsinflation. Jag finner inga belägg för att andelen elever i friskolor skulle ha haft en signifikant effekt på gymnasieelevers betyg i Sveriges kommuner. Resultatet kan därmed ge stöd åt att det inte borde spela någon roll för betygsnivån i en kommun huruvida eleverna gå i en friskola eller ej. Huruvida det spelar någon roll för den enskilda eleven lämnas öppet och studier vilka har tillgång på data på individnivå får undersöka om så är fallet.

Beträffande den här undersökningens bidrag till debatten kring friskolor finns det inget som kan lyftas fram till vare sig för eller emot friskolor. Möjligtvis kan avsaknaden av negativa effekter lyftas fram som ett möjligt argument för friskolor. Den slutsatsen är dock inte hållbar då bristen på argument emot inte implicerar ett argument för något

Vad som istället kanske ska ses som det viktigaste argumentet för friskolor är att de har potential att kunna erbjuda eleverna en möjlighet till en något mer varierad undervisning¹³ gentemot vad enbart kommunala skolor hade kunnat. Att friskolorna i Sverige kommit att likna de existerande kommunala skolorna talar dock inte för detta verkar vara fallet. När det kommer till uppkomsten av konkurrens på skolmarknaden kan det ses som fördelaktigt att skolor i större utsträckning fått ett ökat behov att förbättra sig. Samtidigt kan ökad konkurrens i kombination med ett eventuellt vinstintresse leda till negativa effekter för eleverna. Ett långsiktigt vinstintresse främjar visserligen konkurrenskraftiga skolor (Böhlmark 2015, s. 536) men huruvida detta är till friskolornas fördel beror på ifall skolor från första början ska behöva konkurrera på en marknad för skolor, och ifall en sådan är önskvärd.

Avslutningsvis måste man komma ihåg att kunskapsnivån endast är ett av flera utfall vilka påverkats av friskolereformen. Givet att man vill ha en fullständig bild av det fria skolvalet måste även studier på andra utfall beaktas. Studier på segregation, skolkostnader mm måste således vägas mot studier på elevers studieresultat vid utvärderandet av den här reformen. Även om undersökningar så som min egen inte finner några belägg för att de skulle finnas en

¹³ I termer av varierad pedagogik och inriktning.

påverkan på betygen bör man inte lägga alltför stor vikt vid ett sådant resultat ifall studier på andra områden visar på tydligt positiva/negativa märkbara effekter.

Referenser

Ahlin, Åsa (2003), "Does school competition matter? Effects of a Large scale School Choice Reform on Student Performance", Working Paper, Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet, nr. 2003: 2.

Burgess, Simon, McConnel, Brendon, Propper, Carol och Deborah, Wilson (2007), "The Impact of School Choice on Sorting by Ability and Socio-economic Factors in English Secondary Education", i Woessmann, Ludger and Peterson, Paul E. (red.), *Schools and the Equal Opportunity Problem*. MIT Press, Massachusetts, s. 273–292.

Böhlmark, Anders och Lindahl, Mikael (2012), "Friskolereformens långsiktiga effekter på utbildningsresultat", SNS Analys nr. 7.

Böhlmark, Anders och Lindahl, Mikael (2012), "Har den växande friskolesektorn varit bra för elevernas utbildningsresultat på kort och lång sikt?", IFAU rapport 2017: 17.

Böhlmark, Anders och Lindahl, Mikael (2015), "Independent Schools and Long-run Educational Outcomes: Evidence from Sweden's Large-scale Voucher Reform", *Economica*, nr. 82, s. 508–55.

Böhlmark, Anders och Lindahl, Mikael (2007), "The Impact of School Choice on Pupil Achievement, Segregation and Costs: Swedish Evidence", IZA Discussion Paper nr. 2786.

Cullen, Julie Berry, Jacob A., Brian och Levitt, Steven (2003), "The Effect of School Choice on Student Outcome: Evidence from Randomized Lotteries", NBER working paper nr. 10113, 2003.

Dougherty, Christopher (2011), *Introduction to Econometrics*. 4 uppl. Oxford University Pres.

Edmark, Karin (2015) "Hur påverkar vinstmotivet och konsolideringen av skolmarknaden skolans verksamhet?" i J. Eklund (red.), *Swedish Economic Forum Report 2015: Vinster, välfärd och entreprenörskap* s. 71–87. Stockholm: Entreprenörskapsforum.

Hsieh, C-T och Urquiola, M (2006), "The effects of generalized school choice on achievement and stratification: Evidence from Chile's voucher program", *Journal of Public Economics*, nr. 90, s. 1477-1503.

Sandström, M och Bergström, F (2005?), "School Vouchers in Practice: Competition Will Not Hurt You," *Journal of Public Economics*, nr. 89, s. 351-380.

Vlachos, J. (2010), "Betygets värde: En analys av hur konkurrens påverkar betygssättningen vid svenska skolor", Stockholm: Konkurrensverket. Wennström, Johan (2016), "Market Reform and School Competition: The Lesson from Sweden", IFN Working Paper nr. 1144, 2016.

Wikström, Christina och Wikström, Magnus (2005), "Grade Inflation and School Competition: An Empirical Analysis Based on the Swedish Upper Secondary Schools", *Economics of Education Review*, nr. 24, s. 309–322.

Wondratschek, Verena, Edmark, Karin och Frölich, Markus (2013), "The Short- and Long-term Effects of School Choice on Student Outcomes - Evidence from a School Choice Reform in Sweden", IFN Working Paper nr. 981, 2013.

Hemsidor

Ekonomifakta, Hemsida, [Elektronisk], 2016. Friskolor i aktiebolagsform. Tillgänglig: <http://www.ekonomifakta.se/Fakta/Valfarden-i-privat-regi/Skolan-i-privat-regi/friskolor-i-aktiebolagsform/>

Hämtdatum: [2017-05-03]

Friskola, Hemsida, [Elektronisk], 2013. Öppenhetskrav och kö i fristående skolor. Tillgänglig: <http://www.friskola.se/starta-driva/oppenhetskrav-och-ko-i-fristaende-skolor>

Hämtdatum: [2017-05-03]

Gymnasium, Hemsida, [Elektronisk], 2017. Skollagen. Tillgänglig:

<https://www.gymnasium.se/om-gymnasiet/skollagen-7065>

Hämtdatum: [2017-05-03]

Skolinspektionen, Hemsida, [Elektronisk], 2015. Om bristerna är allvarliga. Tillgänglig:

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Tillsyns--och-granskningsbeslut/Om-bristerna-ar-allvarliga/>

Hämtdatum: [2017-05-03]

StockholmDirekt, Hemsida, [Elektronisk], 2015. Gymnasieskolorna som lovar mest ”extra” - här är listan. Tillgänglig: <http://www.stockholmdirekt.se/nyheter/gymnasieskolorna-som-lovar-mest-extra-har-ar-listan/aRKobk!KpoQi3D2a6IRHL251t5VkQ/>
Hämtdatum: [2017-05-03]

Sveriges Riksdag, Hemsida, [Elektronisk], 1990. Om ansvaret för skolan. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/ansvaret-for-skolan_GE0318
Hämtdatum: [2017-05-03]

Sydsvenskan, Hemsida, [Elektronisk], 2016. Debattinlägg: ”Sverige är ensamt i världen att tillåta vinstdrivande aktiebolag i grund-och gymnasieskola. Hur kan det komma sig?”
Tillgänglig: <http://www.sydsvenskan.se/2016-04-27/sverige-ar-ensamt-i-varlden-med-att-tillata-vinstdrivande-aktiebolag-i-grund--o>
Hämtdatum: [2017-05-03]